

Гончарук В. А.,

кандидат педагогічних наук, доцент
кафедри української літератури,
українознавства та методики їх навчання,
Уманський державний педагогічний
університет імені Павла Тичини

**ВИХОВАННЯ ДУХОВНО БАГАТОЇ ОСОБИСТОСТІ
МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ-СЛОВЕСНИКА ТА УКРАЇНОЗНАВЦЯ
У КОНТЕКСТІ ЙОГО ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ**

Нині в усіх галузях суспільного життя під впливом глобалізаційних процесів відбуваються суттєві зміни. Не винятком стала й освітня галузь, в якій під впливом глобалізації розгортаються такі процеси, як зближення різних освітянських шкіл, уніфікація організації навчального процесу, формування єдиного освітнього простору. В умовах стандартизації, інтеграції, впровадження інноваційних технологій у процес сучасної підготовки майбутнього вчителя водночас потрібно дбати й про виховання особистості вчителя. Виховний аспект підготовки у вищому навчальному педагогічному закладі передбачає формування в учителя загальнолюдських норм життєдіяльності, найкращих рис українського виховного ідеалу: добропорядності, справедливості, працелюбності, поваги та любові до людей. Пріоритетними у справі виховання цих чеснот мають бути споконвічні етнопедагогічні традиції, досвід і мудрість попередніх поколінь, які не втрачають актуальності і в наш час. Здійснювана на таких засадах підготовка вчителя забезпечить у майбутньому його затребуваність, конкурентоспроможність у суспільстві, дасть йому змогу заявити про себе в освітньому європейському просторі.

Мета статті – дослідити окремі аспекти виховання духовності в майбутнього вчителя-словесника та українознавця на основі

етнопедагогічних традицій, поєднане з усвідомленням ним нерозривної єдності з попередніми поколіннями, з їхнім духовним світом, мовою, усною народною творчістю.

Окреслену проблему досліджували такі науковці, як С. Гончаренко, О. Вишневецький, С. Домбровський, В. Кузь, А. Погрібний, Ю. Руденко, Н. Сивачук, Р. Скульський, М. Стельмахович, Б. Ступарик, Є. Сявакко, ін.

У Національній доктрині розвитку освіти визначено мету державної стратегії в освітній галузі: створити умови для формування особистості та творчої самореалізації громадянина України, виховати покоління людей, здатних ефективно працювати й навчатися упродовж життя, оберігати, примножувати цінності національної культури та громадянського суспільства, розвивати, зміцнювати суверенну, незалежну, демократичну, соціальну та правову державу як невід'ємну складову європейської та світової спільноти [2, с. 8–9].

У процесі професійної підготовки у виші вирішуються такі основні завдання: самореалізація особистості майбутнього вчителя через прилучення до національної культури, через засвоєння високоморальних родинних традицій; формування духовно багатого особистості майбутнього вчителя, виховання патріотичних і громадянських рис; досконале оволодіння майбутніми вчителями рідною мовою, знаннями про народні символи, свята, житло, вбрання, промисли та ремесла, звичаї та обряди.

Студенти під час аудиторних занять, навчальних та виробничих практик усвідомлюють, що професіоналізм фахівця проявляється в творчій активності, здатності продуктивно задовольняти зростаючі вимоги суспільного виробництва й культури, а також в особистісному вдосконаленні, що включає самоосвіту й духовний розвиток.

В результаті цілеспрямованої професійної підготовки у майбутніх учителів-словесників та українознавців формується готовність до проведення навчально-виховної роботи в загальноосвітній школі, основу

якої становлять українознавство і пошуково-дослідницька українознавча діяльність, яка полягає у виконанні таких завдань:

1) вчителі повинні прикласти всі зусилля до формування в учнів *гордості за свій народ*, прагнення зберігати і примножувати його національні традиції, а також на виховання *справжніх патріотів України*;

2) вчителям належить використовувати в шкільній практиці багатий українознавчий матеріал, який допоможе відродити *високу моральність українців*, джерелом якої була українська сім'я, заснована на взаємній вірності у коханні. Педагог має вкорінювати в свідомості учнів високий моральний статус батьків, і, насамперед, жінки – відданої чоловікові дружини та люблячої й турботливої матері для своїх дітей;

3) педагоги повинні донести до учнів *красу людини праці*, яка проявляється у її вправності, господарності, витривалості, впевненості у своїх силах. Учителі мають відродити в сучасних умовах притаманний українцям культ праці, який споконвіків вивищував людину-трудівника;

4) вчитель українознавства покликаний взяти неабияку участь у *вихованні особистості учня*, взявши до уваги всі позитивні риси ідеалу українця. З цією метою педагог повинен розкрити учням особливості українського народного характеру (почуття часто беруть верх над розумом, волі для виконання задуманого часто не вистачає) та показати можливі шляхи підпорядкування розумові свої почуттів і знаходження сил для виконання конкретних завдань [1, с. 61–65].

Майбутній вчитель-словесник та українознавець у процесі підготовки приходять до усвідомлення того, що вивчення українознавства повинно здійснюватися у певній системі, українознавчим змістом має бути наповнена як класна, так і позакласна робота в школі. Найбільші можливості для виховання засобами українознавства мають уроки та виховні години з українознавства, а також ансамблі, творчі колективи народної музики, хореографії, гуртки народного розпису, народної іграшки,

вишивки, витинанки та ін. [3, с. 183]. Залучаючи учнів до постійної участі у відродженні народних звичаїв і обрядів, ремесел і промислів, учителіві необхідно звертати увагу на регіональні особливості народної обрядовості, на ті ремесла і види декоративно-прикладного мистецтва, які поширені в певному регіоні України. З цією метою вчитель повинен організовувати і проводити на належному рівні пошукову роботу з українознавства, у процесі якої учні збирають і записують автентичні тексти фольклору, старовинні звичаї та обряди, досліджують рівень фольклорної пам'яті старожилів. Майбутній учитель переконується в тому, що формуванню національної свідомості учнів сприяє поширення в школі рольових ігор, інсценізацій, усних журналів, конкурсів і вікторин з використанням українознавчого матеріалу. Він розуміє, що потрібно докласти всіх зусиль, «аби добірні зерна українознавства проросли духовністю в серцях юної генерації» [3, с. 183].

Отже, в педагогічному університеті успішно здійснюється виховання духовно багаті особистості майбутнього вчителя-словесника та українознавця, який згодом виховає високу духовність у своїх учнів.

Література

1. Домбровський С., Скульський Р., Стельмахович М., Ступарик Б., Хрущ В. Українознавство в національній школі : посібник для вчителів / за ред. дійсн. чл. АПН України М. Стельмаховича. – Івано-Франківськ : Наук.-метод. центр «Українська етнопедагогіка і народознавство», 1995. – С. 60–68.
2. Національна доктрина розвитку освіти // Книга методиста : довідково-метод. видання / [упоряд. Литвиненко Г. М., Вернидуб О. М.]. – Х. : Торсінг плюс, 2006. – С. 8–21.
3. Стельмахович М. Українська народна педагогіка / М. Стельмахович. – К. : ІЗМН, 1997. – 227 с.